

Gotland

- En aperitif

Gotland *-en aperitif*

Träff 1, 28 mars: Gotlands – geografi, natur, historia och kultur

Anders och Sven-Göran

Träff 2, 4 april: Visby

Anders och Kerstin

Träff 3, 16 maj: Vår resa

Anders och Ove

Gotlands geografi

Avstånd fr Sverige: 9mil

Avstånd fr Lettland: 13mil

Längd: 17,5 mil

Bredd: 5 mil

Kustens längd: 80 mil

Antal invånare: 57.400

Landskapsdjur: Igelkott, "pinnsvein"

Landskapsblomma: Murgröna

Landskapsrätt: Lammstek

Landskapsdessert: Saffranspannkaka

Gotlands natur

Gotlands natur

Gotlands natur

Blåeld och rosor, typiska för ön.

Av Sveriges 46 kända orkidéarter
Finns 36 på Gotland.

Gotlands natur

Gotlands historia, 1

Några milstolpar:

- Första spår av människor för 7 – 9.000 år sedan
- Berättelser om omfattande sjöfärder i bildstenar fr 700-talet
- Under vikingatiden blev Gotland ett av Europas rikaste områden
- Gutasagan skrevs 1220 (Tjelvar upptäckte ön och hans sonson, Gute, gav ön sitt namn)
- Visby blir en ledande stad i Hansan med stort inflytande fr Tyskland som följd

Gotlands historia, 2

- De rika "handelsbönderna" i konflikt med Visby, som till större delen befolkades av Tyskar
- Öppet krig i slutet av 1200-talet
- Gotland blev svenskt under förevändningen att Visby byggt sin ringmur utan kungens medgivande
- Visby förblir Nordens rikaste stad under hela 1300-talet
- 1361 besegrar danske Valdemar Atterdag först Gutarna och sedan Visby
- 1399 har Tyska Ordern erövrat Gotland, se avtalet ovan
- 1408 överlämnar TO ön till Kalmarunionen efter flera års strider
- Hela Gotland förblir danskt fram till freden i Brömsebro 1645, då Sverige tar över.

Gotlands historia, 3

- Nytt danskt gästspel 1676 – 1679
- Gotland för en tynande tillvaro och Visby förlorar sin makt som ledande handelsstad under det svenska styret
- 1808 ockuperas Gotland av Ryssland, men återtas omedelbart av svenska flottan
- Stor avfolkning av ön under slutet av 1800 och början av 1900-talet
- Viss industrialisering under 1900-talet, Slite Cement, Roma Sockerbruk
- Från slutet av 1900-talet börjar turismen att blomstra

Gotlands näringsliv

- Svenska Spel 375 anställda
- PayEx Finans 325 anställda
- Destination Gotland 280 anställda
- CEMENTA 235 anställda
- Uppsala Universitet Campus Gotland 225 anställda
- Samhall AB 275 anställda

Största arbetsgivare: Region Gotland 5600 anställda

Gotlands kultur

- Dialekt <https://www.youtube.com/watch?v=a1Momn7sHbA>
- Kyrkor, 95 landskyrkor varav 92 fortfarande i bruk
- Arkitektur

Visbys historia, 1

- Rester av strandbodnar fr 7-800-talet e. kr.
- Gravplats fr vikingatiden, 900-talet
- Första permanenta bebyggelse fr 1100-talet, man ville skapa en plats till skydd för utländska köpmän
- Visby växer i betydelse och man börjar prägla egna mynt 1140
- Kruttornet, Visbys äldsta bevarade byggnad uppförs 1158-1161
- Första avtalet med tyskarna kommer till 1161, inledningen av Hansatiden

Visbys historia, 2

- Många tyskar bosätter sig i stan, men "stadsgutarna" väljer också att "förtyska" sig
- Visby nedanför klinten får 3 församlingar, men varje församling 2 kyrkor, en för tyskar och en för gutar. Dock byggdes 1225 den nuvarande domkyrkan, S:t Maria, som en gemensam kyrka med 2 kyrkoherdar och 2 församlingar
- Visby ringmur uppförs ca 1270. Orsaken var ett skattepåbud från Magnus Ladulås, vilket ledde till öppen konflikt mellan stad och land.
- Slutligen tar Magnus Ladulås stadens parti och får i utbyte 2000 mark, formellt som en straffavgift för att man uppfört ringmuren utan kungens tillstånd

Visbys historia, 3

- Strandgatan bebyggs under mitten av 1200-talet med flera idag kvarvarande hus, Liljehornshuset, Gamla apoteket, alla bevis på Visbys storhetstid
- 1285 beslutade Magnus Ladulås, Erik Magnusson av Norge och representanter för 20 tyska städer att Gotland skulle tillhöra Sverige
- 1361 erövrar både Gotland och Visby av Valdemar Atterdag
- 1411 kommer Erik av Pommern till Visby, börjar bygga Visby slott

Visbys historia, 4

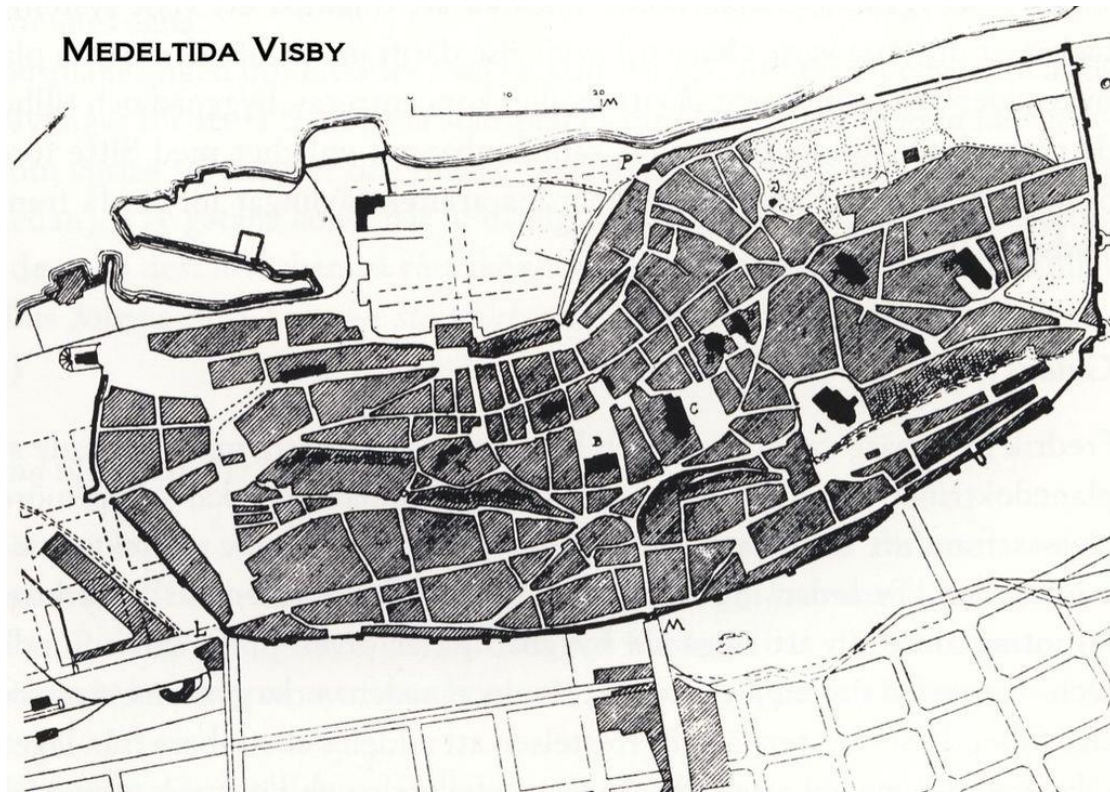
- EaP plan var att Visby skulle bli centrum för en östersjöstat som omfattade alla länder runt Östersjön. Allt gick i stöpet!
- 1448 inleds den danska perioden när EaP räddas från en belägrad ö av Olof Axelsson Tott
- 1645 blir Gotland svenskt genom freden i Brömsebro

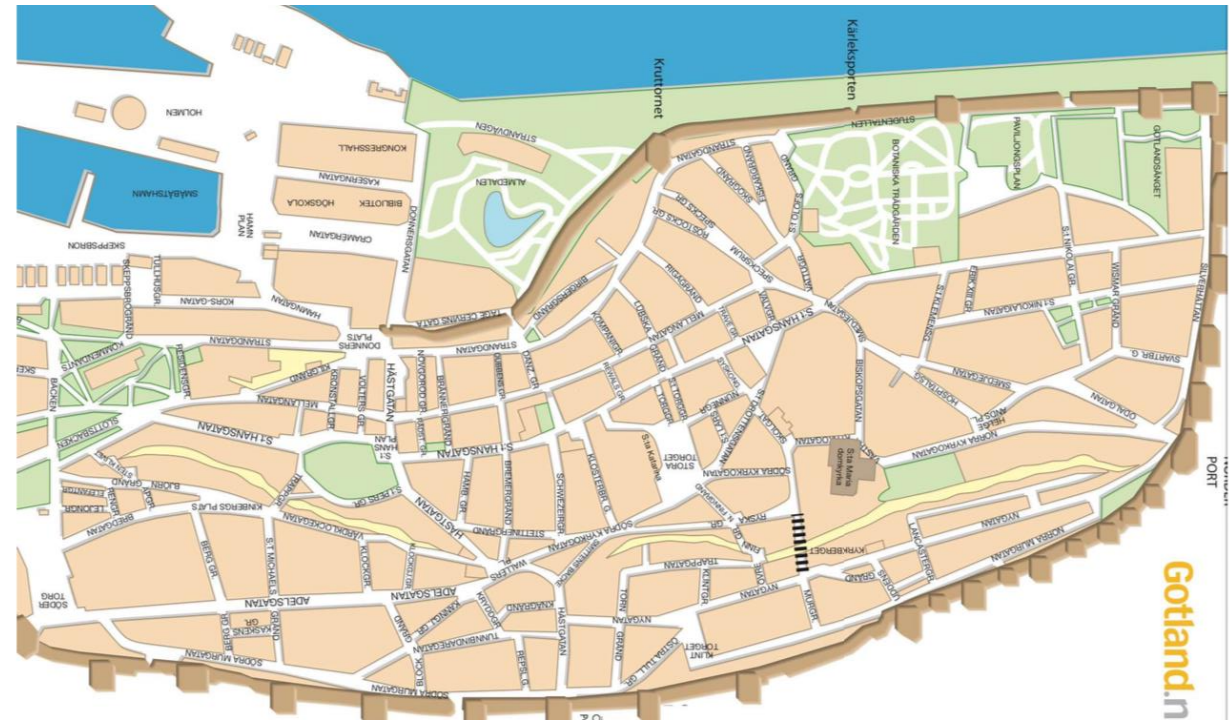
Visby i nutid

- Från Hansestaden till Region Gotland
- Medeltidsveckan startade 1984, varje år v.32
- Almedalsveckan firar 50 år i år och startar den 1 juli
- Stockholmsveckan, v. 29 en kvarleva fr Ulf Lundell och filmen Jack av Janne Halldoff, 1977

Dag 3, Visby och ev Lummelundagrottan

Medeltida utseende

Dagens utseende
(innanför murarna)

Visby, hela staden

Visby, sevärdheter

- Lummelundagrottan
- Villa Fridhem, Prinsessan Eugénie's sommarbostad
- Ringmuren
- Klinten
- Kyrkoruiner
- Gotlands museum, Fornsalen
- Botaniska trädgården
- Fiskargränd
- Almedalen
- Adelsgatan
- Vandra runt och njut!

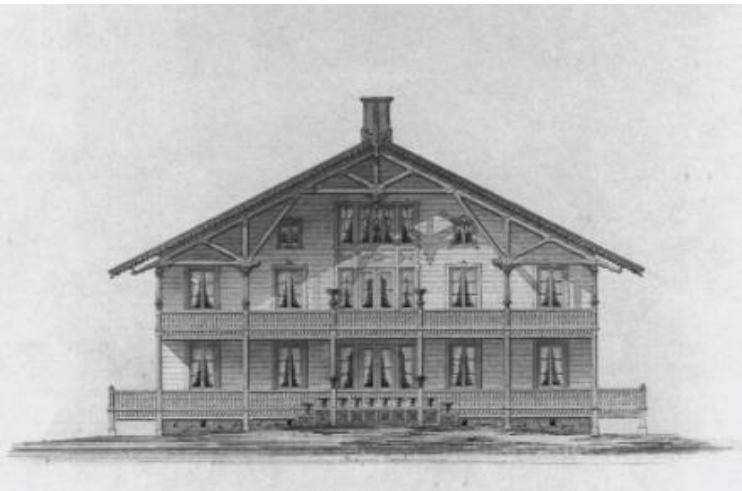
Lummelundagrottan

Lummelundagrottan

Villa Fridhem

Visby ringmur

Visby ringmur

1. Krutttornet

7. Snäckgårdsporten

23. Kajsartornet

Klinten

Visby kyrkoruiner

S:t Nicolaus

S:t Katarina

S:t Gertrud

DBW's Botaniska trädgård

Visby, Fiskargränd

Visby, Almedalen

Visby, Adelsgatan

Vår resa, dag 1, 15 juni

Glumslöv, avresa kl 10:30

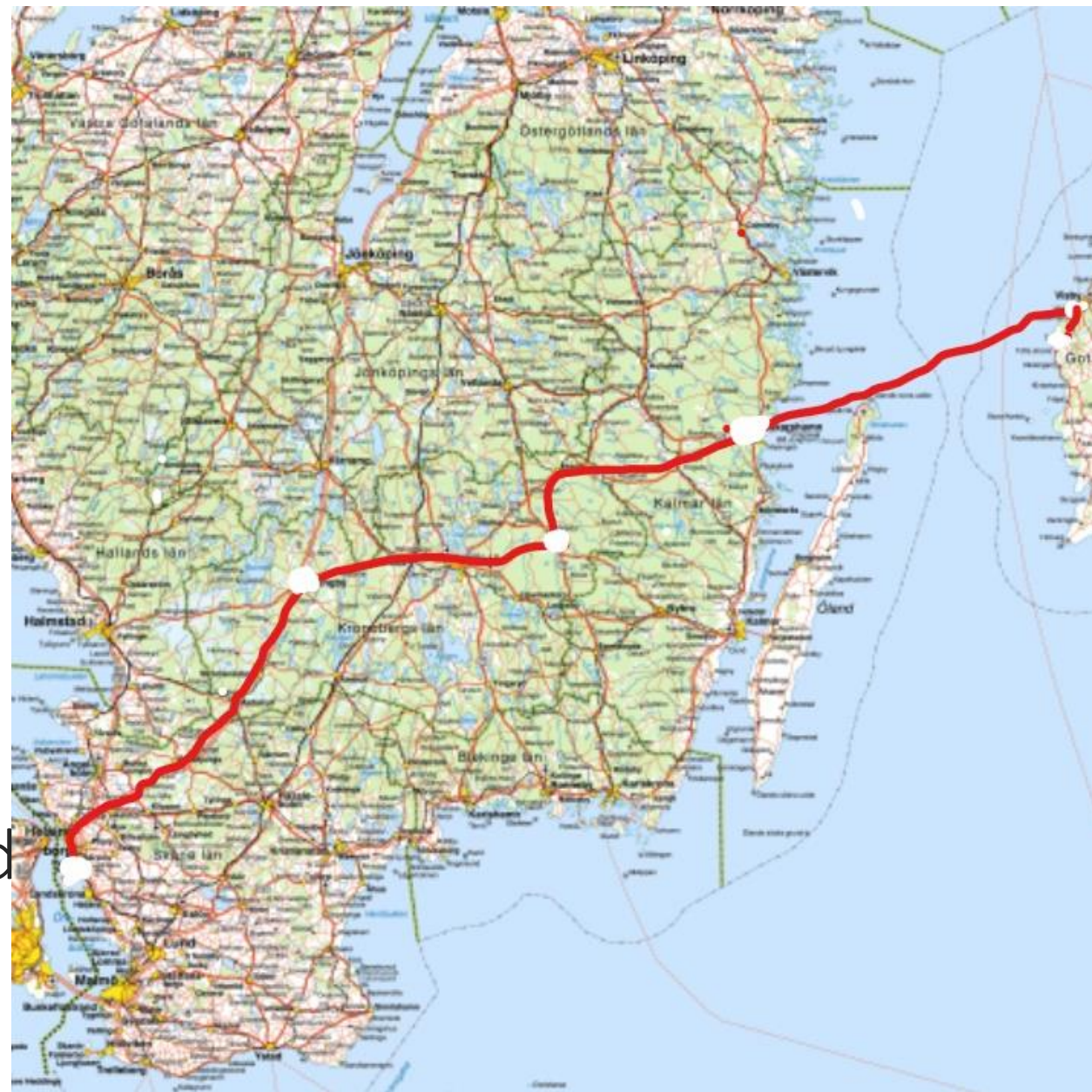
Ljungby – lunch

Målerås – glasbruk

Oskarshamn – Gotlandsbåten

Visby

Västerhejde – Suderbys Herrgård

Målerås Glasbruk

SF 1500 - M/S GOTLAND

Gotlandsfärjan

Fredag den 15 juni:

Fr Oskarshamn 20:10

Till Visby 23:05

Tisdag den 19 juni:

Fr Visby 7:30

Till Oskarshamn 10:40

Byggd: 2002/03 på Guangzhou Shipyard Int., Kina.

Längd: 195 m. **Bredd:** 25 m.

Fart: 28,5 knop.

Kapacitet: 1500 passagerare, 112 hytter.

Lastkapacitet: 500 personbilar/ 1 650 lm.

Ombordfaciliteter: Restaurangtorg, bistro, butik, biograf, lekrum och filmvisning.

Suderbys Herrgård, Västerhejde

Dag 2, Södra Gotland

Gnisvärd Fiskeläge

Bottarvegården

Vamlingso prästgård – Lars
Jonsson

Hoburgsgubben – Gotlands
södra udde

Öja kyrka, Madonna och
triumfkrucifix

Östergarns kyrka

Katthammarsvik

Bottarvegården

Gård fr slutet av
1700-talet
Museum fr 1922
Hantverksbutik
Kaffestuga

Vamlingbo prästgård

Lars Jonsson

Född 1952 i Stockholm

Konstnär, författare, ornitolog

Första separatutställningen på Naturhistoriska Riksmuseet när han var 15 år

Slog igenom med sina fälthandböcker på 70-talet

Har givit ut 12 böcker i eget namn

Representerad på Nationalmuseum

Blev hedersdoktor vid Uppsala universitet 2002

Är idag ansedd att vara en av världens främsta fågemålare

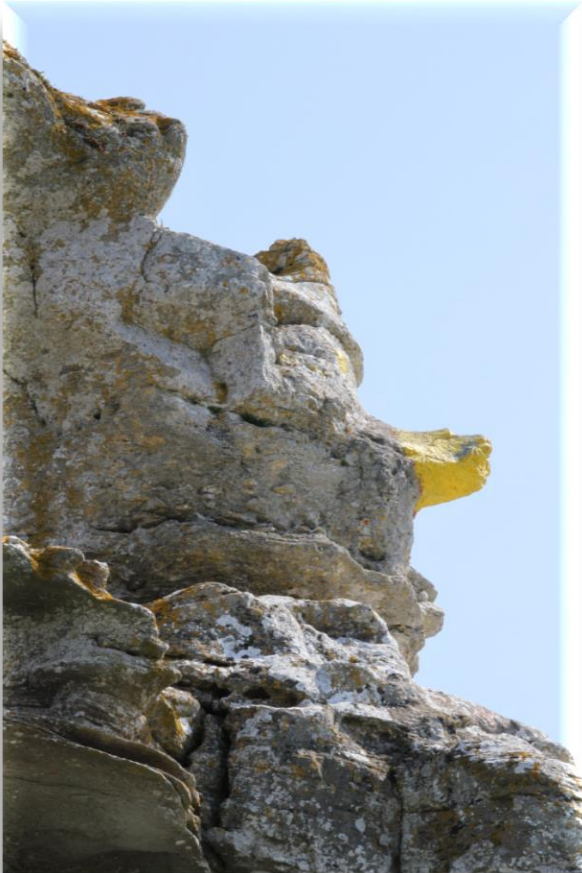
Lars Jonsson

Lars Jonsson

Hoburgsgubben

Öja kyrka

Stånga Kyrka

Stångaspelen

⌘ FGI, föreningen gotländsk idrott, beslutade 1924 att starta Stångaspelen för att tillvarata de gotländska idrottslekarna

⌘ En konflikt mellan bönder och arrangörer ledde till att markägaren plöjed upp Pärkplanen och spelen flyttades till Roma

⌘ Stånga kommun upplät mark, och 1956 var Stångaspen tillbaka i Stånga, och är idag Sveriges största inhägnade idrottsplats

⌘ Grenar:

PERK

2 lag med 7 man i varje möts på en jämn gräsplan, ca 30m bred, obegränsad längd

Man spelar med en boll av ullgarn lindat kring en hård kärna och täckt av garvat fårskinns

Perken är en fyrkant ca 2 x 2m som läggs ut mitt på planen m hj a träribbor

VARPA

Sporten liknar boule, men istället för klot används varpor av sten eller gjutna i aluminium och lillen ersätts av en trästicka

En varpa väger normalt mellan 0,5 och 5 kg, banan är 15 resp 20 meter lång

Målet är att komma så nära trästicken som möjligt

STÅNGSTÖRTNING

En trästång skickas iväg så långt som möjligt

Stången väger ca 27 kg, är 4,5m lång, 13 cm i diam i den tjocka ändan, hälften i den andra

Östergarns kyrka och minneslund

Minneslund vid Östergarns kyrka

Katthammarsvik

Kalkpatrongården Borgvik anlagd 1634 och använd kommersiellt inom kalkindustrin fram till 1920, då gården förvandlades till pensionat.

Katthamra gård

Gotland enda herrgård

Förste kände ägaren 1652: Peder Flemming,
kommendanten av Visborgs slott

I slutet av 1700-talet övertog den ökände och
hårdföre affärsmannen Jacob Dubbe gården,
som förblev i slakten i mer än 150 år.

Den mest kände i slakten är amiral Jacob Hägg,
Sveriges förnämsta marinmålare och initiativtagare
till Sjöhistoriska Museet i Stockholm

1997 förvärvades gården av Jakob o Lotta Gustafson, vars privatbostad det är idag.
Man har vissa evenemang såsom bröllop och uthyrning av sommarbostäder

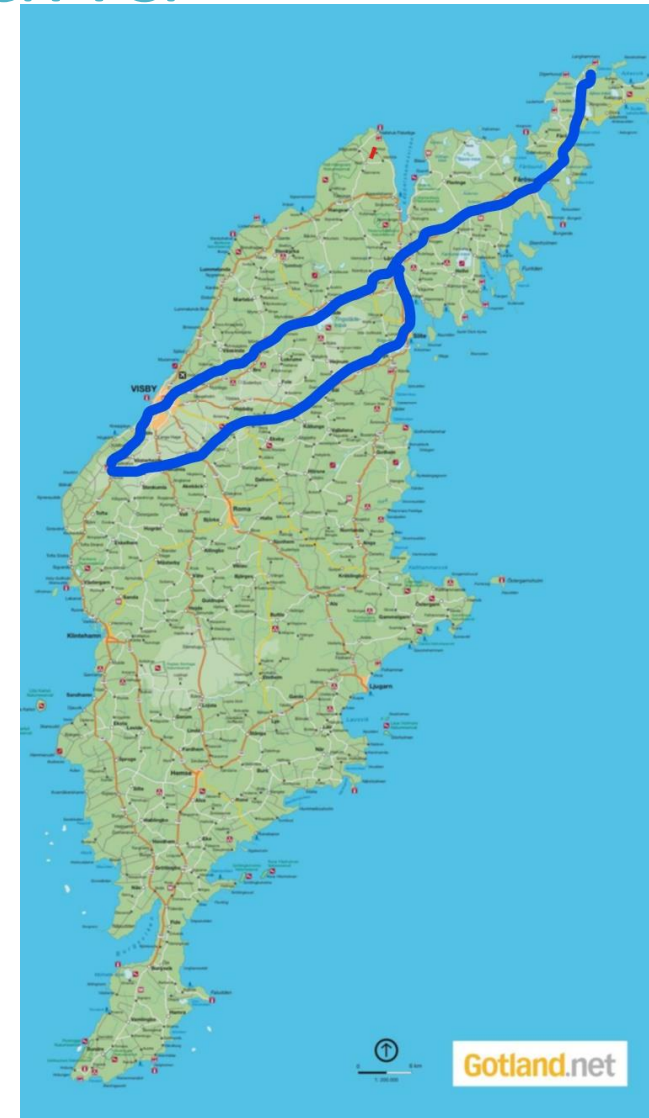
Dag 4, Fårö och norra Gotland

Ebbes Skinnshop

Fårö kyrka

Långhammars hammar

Slite - kalkbrottet

Ebbes shop

Fårö kyrka

Ingmar Bergman

Var gift 5 gånger:

- Else Fisher, 43-45, en dotter Lena Bergman
- Ellen Lundström, 45-50, 4 barn Eva, Jan, tvillingarna Mats o Anna
- Gun Grut, 51-59, en son, Ingmar Bergman Jr
- Käbi Laretei, 59-69, en son, Daniel Bergman
- Ingrid von Rosen, 71-95, en dotter, Maria von Rosen

Fasta relationer:

- Harriet andersson, 52-55
- Bibi Andersson, 55-59
- Liv Ullmann, 65-70, en dotter Linn Ullmann

Långhammars hammar

Slite - kalkbrottet

Slite – en av Europas stör

Modern produktionsteknik

Hela tillverkningsprocessen styrs från en driftcentral där alla moment i tillverkningen övervakas. Automatiseringen av produktionen har drivits mycket långt och själva cementtillverkningen sköts idag av ett arbetslag på nio personer. Ugnarna rullar dygnet runt, hela året utom vid planerat avbrott för service.

Cementanläggning på Gotland är i dag en av Europas mest moderna och energisnåla cementfabriker, där modern teknik tillsammans med kompetent personal styr och övervakar produktionen. Vi anpassar fabriken fortlöpande för största möjliga miljöansyn. För att minska mängden fossila bränslen använder Cementa alternativa bränslen som till exempel uttjanta gummidäck samt olika typer av biobränslen.

1-Brytning För att tillverka cement behövs kalksten. Kalkstenen bryts genom utgrävning i kalkbrottet. Transporten till fabriken sker i truckar som lastar 95 ton.

2-Krossning Stenen krossas till en storlek av max 80 mm och går sedan till en brytningsskär för att uppfylla kraven.

3-Utgångningslager Lagret fungerar som buffert till silarna och som handlingsstation, där materialet får en 24 timmars kvalitetsskick.

4-Räkvarn Stenen mals till fin mjöl med partiklar som är mindre än 0,075 mm. Sten släpps i form av sand. Materialet tröskas av de varma gaserna från den kommande ugnprocessen och det spar energi. Det färdigmalda mjölet transporteras med ugngaserna vidare genom ett jektor, där gaserna avkyls.

5-Fäktfilter Stoftet i ugngasen, som kommer från ugnen, skärs av i ett fäktfilterfilter.

6-Svavelfrensingsanläggning Fäktgaserna "hålls" med hjälp av mald kalksten och vatten i en så kallad vätskebad. Restproduktion blir gas som återvinns i processen.

7-Råmjölkfilter Motlagring för mald kalksten.

8-Cykeltorn med förkalkning Förkalkning av djupa inslag av kalkstenbrott eller upp i kalkbrottet och krossad.

9-Ugnar Ugn är 8 x 80 meter lång och 5-6 meter i diameter och består av ett långt rör med 1000-1200 ugnar. Ugnen är manövrerad av temperaturer upp till 1800°C och drivas av alternativt till två olika typer av bränslen.

10-Byggnadsfilter För hög luft av skador monteras regelbundet på cementet. Efter skadning efter skadning monteras regelbundet därför att filter där skadade delar.

11-Klinkerkylare Klinkern kyls här ner med luft.

12-Elektrofilter Här rensas gaserna från klinkern.

13-Klinkerfilter Lagring av den färdiga klinkern.

14-Gips- och tilläggslager Förening av gips och tillägg, som mals tillsammans med klinkern för att bilda annat justera cementets egenskaper.

15-Cementkvarnar Klinker, gips och eventuellt kalksten mals till cement.

16-Cementtältor och utsläpp. Färdig lagring i silor väntar det färdiga cementet i olika system på till eller till.

Hej då Gotland!

